

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สาส์นรักฝากหงส์: ลำนํารักแห่งอินเดียดำ

ดร.นาวิน โขภกรัญญ
ผู้แปล

สาส์นรักพาทองส์: ลำนำรักแห่งอินเดียใต้

ดร.นาวัน โปษกรณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์

สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้แปล

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

2565

หนังสือเรื่องนี้ได้รับการสนับสนุนการจัดทำผลงานวิชาการจาก
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เวงกณฺเฑชะ.

สาส์นรักฝากหงส์: สำน้ำรักแห่งอินเดียใต้ / เวงกณฺเฑชะ;

นาวัน โปษกรณฺณ [แปล].

1. วรรณกรรมสันสกฤต.

PK3798

ISBN 978-616-314-948-0

ISBN (ebook) 978-616-314-964-0

ลิขสิทธิ์ของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นาวัน โปษกรณฺณ
สงวนลิขสิทธิ์

ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนธันวาคม 2565

จำนวน 15 เล่ม

ฉบับอิเล็กทรอนิกส์ (ebook) มกราคม 2566

จัดพิมพ์และจัดจำหน่ายโดยสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ท่าพระจันทร์: อาคารธรรมศาสตร์ 60 ปี ชั้น U1 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ถนนพระจันทร์ กรุงเทพฯ 10200 โทร. 0-2223-9232

ศูนย์รังสิต: อาคารโดมบริหาร ชั้น 3 ห้อง 317 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 12120

โทร. 0-2564-2859-60 โทรสาร 0-2564-2860

<http://thammasatpress.tu.ac.th>, e-mail: unipress@tu.ac.th

พิมพ์ที่โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ภาพปก: Adrian Campfield from Pixabay

(November 3, 2022)

ราคาเล่มละ 210.- บาท

สารบัญ

คำนำ	(6)
บทนำ	1
ที่มาของ “สาส์นรัก”	3
สาส์นรักฝากหงส์ : ตัวบท	14
สาส์นรักฝากหงส์ : บริบท	30
สาส์นรักฝากหงส์ กับ ราชูปถัมภ์	44
ต้นฉบับและการแปล	57
บรรณานุกรม	59
สาส์นรักฝากหงส์	65
ปฐมบท	67
ปัจฉิมบท	93
เชิงอรรถท้ายบท	114
ต้นฉบับภาษาสันสกฤต	128

คำนำ

ความคิดทางศาสนาฮินดูที่เป็นกระแสหลักและมีอิทธิพลต่อสังคมไทยมาแต่โบราณอาจมาได้หลายทาง แต่ที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อความคิดในสังคมไทย คือ พราหมณ์และพ่อค้าจากอินเดียใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่อาศัยอยู่ในแคว้นทมิฬ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญคือทมิฬมีทำเรือสำคัญที่มีการค้ารุ่งเรืองมาก ชาวอินเดียใต้บางส่วนจึงเดินทางไปแสวงโชคสู่ดินแดนทางตะวันออก อันได้แก่เกาะสุมาตรา เกาะมะละกา และขึ้นฝั่งยังดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บ้างก็เพื่อค้าขาย บ้างมาตั้งรกรากและได้กลายเป็นบรรพบุรุษของชาวพื้นเมืองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น หมู่บ้านพราหมณ์เมืองนครศรีธรรมราช ชาวทมิฬในประเทศสิงคโปร์ และวัดฮินดูในเกาะบาห์ลี ต่างมีรากวัฒนธรรมมาจากอินเดียใต้ทั้งสิ้น

คติฮินดูที่ปรากฏในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แสดงร่องรอยของความสืบเนื่องกับทางอินเดียใต้ ดังจะเห็นได้จากเทพปกรณัมฮินดูในวรรณคดีไทย เช่น *บทละครรวมเกียรติพระราชนิพนธ์*ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และเรื่อง*นารายณ์สิบปาง*ที่มีต้นฉบับมาแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์ ตำนานต่างๆ ในวรรณคดีทั้งสองเรื่องซึ่งไม่ปรากฏใน*รามายณะฉบับวาลมิกี*นั้นอาจมีต้นเค้ามาจากปุราณะทมิฬ

เช่น เรื่องนนทกซึ่งได้นิ้วเพชรจากพระอิศวรและปรากฏใน
นารายณ์สิบปางและบทละครรามเกียรติ์ดังกล่าวก็เป็นเรื่องเดียวกับ
ภัสมาสูรในคัมภีร์ปุราณะฉบับทมิฬซึ่งได้พรจากพระศิวะให้
มีอำนาจวางมือไปบนศีรษะผู้ใด ผู้นั้นก็จะถึงแก่ความตาย ภาย
หลังพระนารายณ์แปลงเป็นนางอัปสรมาหลอกให้รำตามจนอสุร
ถึงแก่ความตายด้วยน้ำมือของตน

ความเชื่อมโยงระหว่างวรรณกรรมอินเดียได้กับ
วรรณกรรมไทยเป็นประเด็นที่น่าสนใจและช่วยเติมช่องว่างใน
การศึกษาวรรณกรรมไทยได้อีกมาก ผู้แปลจึงเลือกแปล
และศึกษาวรรณกรรมทมิฬที่แต่งเป็นภาษาสันสกฤตเรื่อง
หงส์สนเทศ (ส. หงส์สนเทศ) ประพันธ์โดยเวงกณศะ กวีและ
นักปรัชญาผู้มีชีวิตอยู่ในระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 13-14
โดยใช้ชื่อภาษาไทยว่า *สาส์นรักฝากหงส์* พร้อมทั้งเรียบเรียง
บทนำเพิ่มเติม อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ได้อรรถรสยิ่งขึ้น ผู้อ่าน
บางคนอาจข้ามส่วนบทนำไปอ่านบทแปลแล้วย้อนกลับมาอ่าน
บทนำในภายหลังก็ย่อมได้เช่นกัน

สาส์นรักฝากหงส์ เป็นวรรณกรรมประเภทพูดกาวะ
หรือ “พูดสี่รัก” ซึ่งมีชื่อเสียงแพร่หลายในทมิฬตั้งแต่ราวคริสต์
ศตวรรษที่ 14 ผู้แต่งนำโครงเรื่องมาจาก *รามายณะ* ดำเนิน
ความก่อนที่พระรามจะข้ามสะพานไปลงกา พระรามฝากสาส์น
รักไปกับหงส์ ในที่นี้หงส์จึงมีบทบาทเป็นทูตนำสาส์นจาก

พระรามไปบอกนางสีดา จุดเด่นของเรื่องอยู่ที่การพรรณนาการเดินทางโดยมีความรักเป็นจุดหมายปลายทาง การสำแดงอารมณ์ความรู้สึกที่อ่อนหวานและโศกตรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความคิดถึงและความหวังว่าจะได้พบกันอีกครั้ง อารมณ์ความรู้สึกดังกล่าวออบอวลไปตลอดทั้งเรื่องและน่าจะเป็นสากลพอที่ผู้อ่านทุกท่านจะเข้าใจและประทับใจได้

อันที่จริง วรรณกรรมทูตกาวยะของสันสกฤตได้ปรากฏในบรรณพิภพของไทยมาแล้วบางเรื่อง เรื่องสำคัญที่มีผู้แปลแล้วหลายสำนวน คือ *เมฆทูต* ผลงานของกาลิทาส กวีสันสกฤตในคริสต์ศตวรรษที่ 4-5 เนื่องจากเป็นเรื่องที่มีชื่อเสียงและแปลเป็นภาษาต่างๆ จำนวนมากนับร้อยสำนวน จึงมีนักวิชาการไทยจำนวนหนึ่งที่สนใจแปล *เมฆทูต* ออกเป็นภาษาไทยหลายสำนวน เช่น กรุณา-เรื่องอุไร กุศลาสัย, จำลองสารพัดนึก, จิรพัฒน์ ประพันธ์วิทยา, ทศนีย์ สีนสกุล (เอกสารอัดสำเนา), มณีปิ่น พรหมสุทธีรักษ์ (แทรกอยู่ในตำราประวัติวรรณคดีสันสกฤต), และธวัชชัย ดุยสุจริต อย่างไรก็ตาม ยังมีทูตกาวยะในภาษาสันสกฤตที่น่าสนใจอีกหลายเรื่องซึ่งยังไม่มีผู้แปลและศึกษา ด้วยเหตุนี้ การแปล *สาส์นรักฝากหงส์* ในครั้งนี้จึงเปิดโอกาสให้ได้แนะนำและศึกษาทูตกาวยะอีกเรื่องหนึ่งที่มีความงดงามและน่าสนใจไม่น้อยไปกว่า *เมฆทูต* ของกาลิทาส

สาส์นรักฝากหงส์ เป็นผลงานแปลเรื่องแรกของผู้แปล ตั้งใจทำเองทั้งเรื่อง กระนั้นก็ตาม กว่าจะเป็นผลงานที่สำเร็จ สมบูรณ์ได้ก็ต้องอาศัยการสร้างสม บ่มเพาะ และขัดเกลาหลาย ครั้งจากครูอาจารย์หลายท่าน ประหนึ่งเจียรไนอัญมณีให้ส่องประกายงดงาม ผู้แปลขอขอบพระคุณศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.กุสุมา รักขมณี ครูผู้ให้โอกาสได้ร่วมทำงานโดยเฉพาะงาน แปลวรรณกรรมสันสกฤตหลายเรื่องตั้งแต่มหากาพย์รามายณะ ฉัปวาลมกิกี้ เป็นต้นมา การได้ร่วมทำงานกับอาจารย์ทำให้ผู้แปล ได้ฝึกฝนและเห็นประจักษ์ว่างานแปลทั้งงดงามและเหมาะสมนั้น เป็นอย่างไร ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์ ครูผู้เปิดโลกแห่งการเรียนรู้ภาษาและวรรณกรรม สันสกฤต และบุคคลสำคัญยิ่งอีกท่านหนึ่ง คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทศนีย์ สีนสกุล วิชาสัมมนาวรรณคดีสันสกฤตรวมทั้งสำนวน ภาษาอันไพเราะงดงามที่เคยได้เรียนและฝึกฝนกับอาจารย์ยังเป็นแรงบันดาลใจแก่การทำงานของผู้แปลเสมอมา

นอกจากนี้ ยังมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชานบีริช พัดแก้ว หรือ “พีแก้ว” ของน้องๆ ในสาขาวิชาภาษาเอเชียใต้ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ขณะผู้แปลศึกษาปริญญาเอก ได้คิดชื่อ *สาส์นรักฝากหงส์* ให้ขณะโดยสารรถไฟฟ้ากลับบ้านหลังจากกินบุฟเฟต์ด้วยกันเย็นวันหนึ่ง ชื่อนี้เหมาะสมกับเนื้อเรื่องอย่างยิ่ง

เพราะ “สาส์น” ในภาษาไทยกินความหมายลึกซึ้ง คือ อาจหมายถึงข่าว ข้อความ หรือคำสั่งก็ได้ ตลอดจนกรุณาตรวจสอบคำแปลแต่ละบทอย่างละเอียดอีกด้วยเพื่อให้งานแปลนี้มีข้อผิดพลาดน้อยที่สุด อย่างไรก็ตาม ข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นเป็นความรับผิดชอบของผู้แปลแต่เพียงผู้เดียว นอกจากนี้ยังมีอาจารย์วราเมษ วัฒนไชย หรือ “พีเมษ” ผู้จุดประกายความคิดให้ลองวิเคราะห์เปรียบเทียบกับเรื่องราวชาพิลาปคำฉันท์เพิ่มเติม ผู้แปลขอขอบพระคุณทั้งสองท่านไว้ ณ ที่นี้

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณครอบครัวและมิตรสหายทุกท่านที่คอยเป็นกำลังใจมาโดยตลอด ด้วย “สาส์น” อันมีค่าของทุกท่าน ผู้แปลจึงมีกำลังใจและใจที่จะดำเนินชีวิตในโลกอันกว้างใหญ่นี้ต่อไป

ดร.นาวิน โบษกรณัฐ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์

สาขาวิชาภาษาไทย

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สาส์นรักฟากหงส์ : ตัวบุง

หงส์เป็นนกน้ำชนิดหนึ่งซึ่งปรากฏมาตั้งแต่คัมภีร์ *ฤคเวท* เช่น *ฤคเวท* (4.45.4) ซึ่งบรรยายถึงหงส์ตัวหนึ่งลงเล่นในสระน้ำ เป็นนกที่มีสถานะสูงส่ง เป็นพาหนะของเทพเจ้า คือ พระพรหม มีความสามารถพิเศษคือสามารถแยกน้ำออกจากน้ำมันได้ และบินได้ไกลถึงดวงอาทิตย์ บทบาทของหงส์ที่ปรากฏในวรรณกรรมสันสกฤตบางเรื่องก็คือการเป็นทูตสื่อรัก ดังปรากฏในเรื่องพระนล (นโลปาชยาน) ใน *มหาภารตะ* วนบรรพ พระนลจับหงส์มาได้ตัวหนึ่งและฝากไปบอกรักแก่นางทมยันตี และใน *หริวงค์* ปรีทยุมน์ฝากหงส์ไปบอกรักแก่นางประภาวดี ธิดาอสุรวัชรนาถะ ปรีทยุมน์จึงสมหวังในรักและได้โอกาสสังหารอสุรวัชรนาถะในที่สุด

วรรณกรรมเรื่อง *หงส์สนทนาคะ* หรือ *สาส์นรักฟากหงส์* ประพันธ์โดยเวงกฏนาถะหรือเวงกฏเศ กวีและนักปรัชญาอินเดียคนสำคัญ ผู้มีชีวิตอยู่ใน ค.ศ. 1268-1369 หรือปลายคริสต์ศตวรรษที่ 13 ถึงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 14 หลักฐานร่วมสมัยกับเขากล่าวว่าเวงกฏเศได้ฉายาว่า กวีตารกิกสิงห “สิงโตผู้เชี่ยวชาญตรรกศาสตร์ในหมู่กวี” และ สรวตบุตรสวตบุตร

⁷หลักฐานร่วมสมัยที่กล่าวถึงเวงกฏเศมีอยู่จำนวนมาก เช่น จารึกบนผนังวัดรังคนาถะในบริเวณเทวาลัยศรีรังคัม เป็นต้น หลักฐานสำคัญซึ่งมีฉายาดังกล่าวปรากฏด้วยคือวรรณคดีเรื่อง *สัปตดิรตันมาลิกา* (ส. สัปตดิรตันมาลิกา) ประพันธ์โดยอันณัน สวามิ ซึ่งประเพณีเชื่อกันว่าเป็นลูกศิษย์ของนายินาจารย์ัน บุตรของเวงกฏเศ

“ผู้ชำนาญศาสตร์และศิลป์ทั้งปวง” สะท้อนให้เห็นบทบาทของการเป็นนักปรัชญาผู้เชี่ยวชาญและเป็นปราชญ์แห่งสรรพวิทยาญาที่รู้จักทั่วไป คือ เวทานตเทติกะ (ส. เวทานตเทติก) แปลว่า “ผู้ชี้ทางแห่งเวทานตะ” อันเนื่องมาจากบทบาทสำคัญของเขา คือ เป็นอาจารย์ผู้นำความคิดในชุมชนวะฏะกะไล ในดินแดนทมิฬตอนเหนือซึ่งนับถือศาสนาฮินดูไวษณพนิกายตามแนวทางของรามานุจะ นักปรัชญาในคริสต์ศตวรรษที่ 12 ผู้นำความคิดเวทานตะแนววิศิษฏะ อไทวะตะ⁸

วรรณกรรมเรื่อง *สาส์นรักฝากหงส์* แต่งด้วยฉันทวรรณพดด้ขอ มันทากรานตา (ส. มณฑากรานตา) ตลอดทั้งเรื่อง มีข้อกำหนดว่า บทหนึ่งมี 17 พยางค์ มีช่วงหยุดที่พยางค์ที่ 4, 6, และ 7 มีผังฉันทลักษณ์ดังนี้⁹

— — — — — UUUUU — — U — — U —

วิศิษฏะ อไทวะตะ เป็นความคิดปรัชญาฮินดูเพียงหนึ่งของเวทานตะซึ่งเชื่อว่า อาตมันซึ่งหมายถึงวิญญาณแต่ละดวงมีอิสระและลักษณะพิเศษแตกต่างจากพรหมซึ่งเป็นวิญญาณสูงสุดตามความเชื่อของศาสนาฮินดู แม้ว่าภายหลังอาตมันจะต้องอาศัยพรหมและไปรวมอยู่กับพรหมันท้ายที่สุดก็ตาม ความเชื่อนี้ตรงกันข้ามกับ อวิศิษฏะ อไทวะตะ ซึ่งเชื่อว่า อาตมันแท้จริงมิได้ต่างกับพรหมัน

ในตำราฉันทบาลีและสันสกฤต _ คือสัญลักษณ์พยางค์ครู (หรือครูในภาษาบาลี) ส่วน U คือสัญลักษณ์แทนพยางค์ลหุ (หรือลหุในภาษาบาลี)

ชื่อของฉันท์เป็นสมาสจากคำในภาษาสันสกฤตว่า มนุห “ช้า” กับ อากฺรานต “ก้าวไป” รวมแปลว่า “ก้าวไปอย่างช้าๆ” ความหมายของฉันท์ชนิดนี้สอดคล้องกับลักษณะเด่นของทนต์กาวยะซึ่งเน้นเรื่องความพลัดพรากที่มีผู้ส่งสาส์น เพราะตามธรรมชาติ นกตัวหนึ่งจะบินข้ามผืนแผ่นดินและมหาสมุทรอันกว้างใหญ่นั้นไม่อาจทำได้อย่างรวดเร็ว สะท้อนให้เห็นการเดินทางในสมัยโบราณที่ยังมีระยะทางอันห่างไกล เป็นอุปสรรค ต่างกับสมัยปัจจุบันที่แม้จะอยู่ห่างไกลกันแต่ก็อาจติดต่อสื่อสารกันได้ผ่านช่องทางต่างๆ กล่าวได้ว่า การที่เวงกณฺเฑาะเลือกใช้ฉันท์มันทากราณาในการประพันธ์เรื่องนี้สื่อถึงอิทธิพลจากเมฆุต เพราะกาลิหาสเป็นกวีคนแรกที่ริเริ่มนำฉันท์มันทากราณามาใช้ประพันธ์ทนต์กาวยะตลอดทั้งเรื่อง

เนื้อเรื่องของ *สาส์นรักฝากหงส์* เป็นไปตามโครงเรื่องทนต์กาวยะทั่วไป กล่าวคือ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกผู้แปลใช้ชื่อว่า ปฐุมบท กวีเริ่มเรื่องด้วยการปรารภถึงเหตุการณ์ที่พระรามกำลังจะข้ามมหาสมุทรไปครองกา ด้วยความคิดถึงนางสีดา ครั้นพระรามทอดพระเนตรเห็นหงส์บินมาใกล้ จึงวอนหงส์ให้บินไปส่งข้อความถึงนาง จากนั้นก็พรรณนาหนทางตั้งแต่ป่าเขา แม่น้ำ ชนบทต่างๆ เวงกณฺเฑาะพรรณนาธรรมชาติต่างๆ ไว้อย่างละเอียดลออ นอกจากนี้ยังกล่าวถึงหญิงสาวชาวชนบทที่มีอกำปิริยางดงามน่ารักได้เฝ้าสาซึ่งหงส์ผู้เป็นทนต์จะได้เห็นยามบินผ่านด้วย

ท่านจะได้บินผ่านสถานที่ต่างๆ
 ได้แก่ ป่า ภูเขา และแม่น้ำที่จัดวางเป็นสัดส่วน
 เมื่อบินเข้าไปใกล้ บรรดาสาวชาวชนบท
 ได้ยินเสียงอันไพเราะของท่านแล้ว
 ก็จะรีบออกมาจากบ้าน
 ขำเลี้งดวงตาที่งามยิ่ง
 มองแต่ท่านอย่างไร้เดียงสา //1.19

ขณะเหล่าหญิงสาวผู้ใฝ่नाข้าวสาลี
 นอนเล่นอยู่บนเตียงใบไม้อ่อนไต้เงาต้นอ้อย
 พุดคุยกันสนุกสนาน และกำลังดื่มด่ำบทเพลง
 ที่มีภาษากรรณภูษะกับภาษาอันระปนกัน
 ท่านจงรื่นรมย์กับความไร้เดียงสา
 ที่เจือปนด้วยความรักของพวกนาง //1.20

หงส์เอย ในแคว้นนั้น
 เหล่าสตรีจะกลายเป็นมหรสพแก่ดวงตาท่าน
 พวกนางมีเนตรงามดุจดอกบัว
 ไกวชิงช้าพลางร้องเพลงไพเราะน่าหลงใหล
 ทั้งยังประทีนผิว ทำให้ยามราตรีมีกลิ่นหอมรัญจวน

พวกนางทำให้แสงจันทร์กับความมืดปะทะกัน
 ด้วยผมสีดำนันมีอุบะเคลียอยู่ที่จอนหูซึ่งทาบมันไว้
 //1.37

การพรรณนาความงามของเหล่าหญิงสาวที่พบเห็นได้
 ตามระยะทางเป็นขนบของการชมธรรมชาติที่สำคัญประการ
 หนึ่งในการแต่งกวีนิพนธ์ในวัฒนธรรมอินเดีย ทั้งนี้อาจเป็น
 เพราะกวีเป็นผู้ชาย จึงปรากฏการพรรณนาความงามของหญิง
 สาวเช่นนั้น กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ หญิงสาวกลายเป็นวัตถุแห่ง
 ความงามที่กวีจะต้องพรรณนา เมื่อเทียบกับนิราศของไทย มุม
 มองเช่นนี้นับว่าต่างกันอยู่บ้าง เนื่องด้วยนิราศของไทยดังจะ
 เห็นได้จากผลงานของเจ้าฟ้าธรรมาธิเบศรกับสุนทรภู่ สิ่งต่างๆ
 ที่พบเห็นในยามเดินทางทำให้หวนระลึกถึงนางเพราะผู้แต่ง
 กำลังจากนางไกลออกไป ในขณะที่ทุดทาวะดังเช่น *สาส์นรัก
 ผาหงส์* นั้น กวีแสดงการพรรณนาธรรมชาติและสิ่งทีอาจ
 พบเห็นระหว่างทางในลักษณะที่เป็นเช่นนั้นตามธรรมชาติโดย
 มิได้กล่าวว่าธรรมชาติทำให้ระลึกถึงนางแต่อย่างใด ทั้งนี้อาจ
 เป็นเพราะมีทุดเป็นตัวแทนของผู้ส่งสาส์นซึ่งกำลังเดินทางไปหา
 นาง ในทุดทาวะแม้ว่าความงดงามน่ารื่นรมย์ของสิ่งต่างๆ ที่
 ได้พบเห็นระหว่างการเดินทางมิได้ทำให้ระลึกถึงนาง แต่อาจ
 ทำให้การเดินทาง “สะดวก” ไปบ้าง ด้วยเหตุนี้ พระรามจึงต้อง

เทวะผู้ทรงศรี ผู้ประสูติในสุริยวงศ์อันไรมลทิน
 ผู้เชิดชูศักดิ์ศรีแห่งมนุษยชาติ
 เมื่อหนุมานเดินทางกลับมาแล้ว
 พระองค์ผู้มีความรักและเจตจำนงแน่วแน่
 มุ่งมั่นตามหานางสีดา
 ก็ผ่านพ่ายมาราตรีที่เหมือนชั่วกัลป์
 ไปจนถึงรุ่งสางได้อย่างยากลำบาก //1.1

ในเวลาเช้ามืด
 ขณะรุ่งตระเตรียมกองทัพญาวานร
 หทัยของพระรามก็ถูกแผดเผาด้วยนางสีดาอยู่ไกล
 พลันทอดพระเนตรเห็นราชหงส์ตัวงาม
 ประหนึ่งดวงจันทร์มีลึงเมสียง
 เล่นสนุกอยู่ในสระบัวแล้วเข้ามาใกล้ //1.2

สายพระเนตรจับจ้องที่หงส์ตัวนั้น
 ซึ่งเยื้องกรายดุจท่วงทำนองสีดา
 มีส่วนลัดไค้เงาว่าดูจู้ผ้ำเปลือกไม้ของนาง
 และส่งเสียงร้องละม้ายคล้ายเสียงกำไลเท้าของนาง
 พระผู้กล้าก็พลันขาดสติ หลงไหลไปชั่วขณะ
 ชะรอยความรักคงครอบงำพระรามอย่างแรงกล้าเป็นแน่แท้
 //1.3

เซษฐาพระลักษมณ์ทอดถอนฤทัย
 ครั้นจะให้นางยังมีชีวิตอยู่ได้ด้วยสาส์นรักอันยิ่งใหญ่
 จึงนำกลีบบัวทั้งหลายมาบูชาหงส์อย่างอ่อนโยน
 เพราะสำหรับผู้มีความรัก การได้ผู้ส่งสาส์น
 เป็นโชคยิ่งกว่าได้สวมกอดนางผู้เป็นที่รัก //1.4

แม้หงส์ไม่รู้อความหมาย
 แต่พระรามผู้ลุ่มหลงอย่างลึกซึ้ง
 และตกอยู่ในห้วงรัก กลับบูชายิ่งกว่าหนุมาน
 เนื่องจากคนผู้มีใจหวนไหวเพราะพลัดพรากจากคู่รัก
 ย่อมทุกข์ทรมาน และอ่อนวอนเมฆ
 ภูเขา ต้นไม้ และสิ่งอื่นๆ
 ทว่า มีสิ่งใดหรือที่รับรู้สาส์นนั่นได้ //1.5

พระรามตรัสแก่หงส์

นักบวชทั้งหลายพากันกล่าวว่า
 ท่านถือกำเนิดในวงศ์ของพระเป็นเจ้า
 ท่านรู้จำแนกมหาสมุทรที่เสมือนคัมภีร์พระเวท
 และยังเป็นพาหนะของพระพรหมด้วย
 ขณะรับใช้พระสรัสวดีอย่างดีเลิศ

ท่านก็มีรูปลักษณ์ดุจพระนาง

ผู้มีน้ำอมฤตคือถ้อยคำที่ไพเราะเสนาะกรรณ //1.6

เพื่อนเอ๋ย

ในโลกอันกว้างใหญ่

ข้าเป็นเพียงคนหนึ่งที่ท่ามกลางมวลมนุษย์

ส่วนท่านเป็นพญาปักษาผู้เหนือกว่าอย่างเห็นได้ชัด

หากท่านผู้เป็นเหตุให้ข้าขอเป็นที่พึ่งจะส่งสาส์นให้

ก็นับว่าเหมาะสม เพราะพระพรหมผู้สร้างสรรพสิ่ง

ยังเคยเป็นสารภีมาก่อน //1.7

แม้ข้าจะสืบทอดศิษย์ยาก ยิ่งใหญ่โดยชาติกำเนิด

และอาจแปรเปลี่ยนโลกได้ตั้งใจปรารถนาเช่นนี้ก็ตาม

เมื่อได้เห็นข้อจำกัดของข้าแล้ว

ควรที่ท่านจะเดินทางไปสู่สงก

ราชธานีของรากษสซึ่งสถิตอยู่ใกล้ภูเขาศรีภู

และน้ำในมหาสมุทรอาจเปิดเผยหรือปิดบังไว้ //1.8

เพื่อให้ข้าพอใจและเพื่อรักษาชีวิติตินาทำวชนก

จงบินไปสู่ทิศใต้

ที่นั่นอุดมไปด้วยเทวาลัย

นำรีนรมย์ด้วยป่าไม้จันทร์
 เป็นที่ก่อกำเนตแห่งไข่มุก
 และเป็นมารดาแห่งสายลมจากภูเขามัลลยะ
 ทว่า เพื่อนเอ๋ย
 โปรดอดทนข้อเสียเล็กน้อยสักอย่างหนึ่ง
 คือเป็นที่อยู่ของเหล่ารากษสด้วย //1.9

เมื่อนักขับลำนํ้าตัวจริงอย่างท่านไปถึงเขาไกรลาส
 ได้เห็นฝูงนกยูงที่ส่งเสียงร้องระงมในฤดูฝน
 รวากับอัมปัญญาและชาดสติ แล้วจากมา
 ครานี้ ท่านจะได้รีนรมย์ไปตามทาง
 เมื่อได้เห็นนกยูงไพรสลัดแวมยุรา
 แล้วพากันเจียบสงบในฤดูใบไม้ร่วง //1.10

เพื่อนเอ๋ย
 สายลมจะมาคอยช่วยพยุ่งท่าน
 สายลมนั้นแผ้วพัตวนเวียนอยู่ในกอบัวที่บ้านเวลากลางคืน
 กำซาบรสน้ำหวานสดใหม่ของดอกบัวแดง
 เปียกชื้นด้วยน้ำมันขมับข้างป่า
 และมีกลิ่นหอมตลบอบอวลยิ่ง //1.11

ในป่านั้น
ท่านจะได้เห็นนครลงกา
ที่เป็นสีขาวด้วยปราสาทงาม
เสมือนหนึ่งราชินีหงส์ซ่อนตัวอยู่
บนผืนทรายศักดิ์สิทธิ์แห่งท้องทะเล
นางส่งเสียงร้องไห้อะอยู่ที่นั่น
เสมือนปรารถนาจะต้อนรับท่าน
ราชหงส์ผู้กำลังกระพือปีกบินมา
เหมือนธงปลิวไหวไปตามลม //1.60

ดร.นาวัน โขขกรณ์

- 2549 อักษรศาสตร์บัณฑิต (ภาษาไทย) เกียรตินิยมอันดับสอง มหาวิทยาลัยศิลปากร
- 2552 อักษรศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาบาลีและสันสกฤต) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 2561 อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ภาษาบาลี-สันสกฤต และพุทธศาสนศึกษา)
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 2552 อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
- 2553-ปัจจุบันผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ISBN 978-616-314-948-0

9 786163 149480

ราคา 210 บาท

หมวดวรรณกรรม